

Kommentar til "Til Kritiken av den Kvalitativa Metoden" av Margareta Bertilsson, Sociologisk Forskning 4 1995

Som empirisk orientert sosiolog og kvinneforsker med erfaring i bruk av både kvalitative og kvantitative forskningsmetoder, leste jeg med forundring, forskrekkelse og etterhvert sterk indignasjon, Margareta Bertilsson's innlegg i Sociologisk Forskning 4/1995. En så akademisk arrogant og overfladisk kritikk av noen trekk ved de senere års utvikling av sosiologifaget, har jeg ikke støtt på tidligere. Og at dette kommer fra en nylig tiltrådt professor i sosiologisk teori og er basert på hennes plenumsforedrag ved de svenske sosiologenes årsmøte, gjør min indignasjon enda sterkere. Jeg må bare erkjenne at sosiologien så visst ikke trenger å motarbeides av andre nærstående akademiske disipliner for å svekkes, når vi har ledende teoretikere innen vår egen disiplin som tilkjenner en så total mangel på forståelse og respekt for grunnleggende sider ved empirisk sosiologisk forskning.

Margareta Bertilsson starter ut med å tilstå at hun som student har begått en utilgivelig synd i empirisk forskning – nemlig å fuske med data. Det beklager hun ikke, og selv om hun hevder at hun "inte alls vill avfärda intervju-formen som metod att insamla data" (s. 18), formidler hun et inntrykk av at om en ikke kjenner seg tilpass ved denne metoden, et det ikke så farlig om en fusker. Er det dette budskapet hun om professor i sosiologisk teori vil formidle til sosiologistudentene og forskere? Eller er det budskapet at alle sosiologer av etiske grunner bør la være å intervju og nøye seg med post-enqueter og registerdata, fordi sosiologen da ikke har ansvar "för ansiktsarbetet" att inränga den andre individen under en eller annan objektiverande kategori (s. 18)". Mener Margareta Bertilsson at slik objektivering bare blir akseptabel og etisk forsvarlig om forskeren ikke har stått ansikt-til-ansikt med de mennesker som objektiveres på denne måten? Hvordan stiller hun seg i så fall til bruk av de spørreskjema som er konstruert for forskningsformål og som ansatte intervjuere ved f.eks. Statistisk Sentralbyrå samler inn for oss? Er slik intervjuing en etisk akseptabel metode for innsamling av sosiologiske data? I så tilfelle, er det da viktig at intervjuerne ikke fusker ved å fylle ut spørreskjemåene selv, dersom de finner det for ubehagelig eller anstrengende å intervju en del av respondentene? Om Margareta Bertilsson helt avviser slike så vel kvalitative som kvantitative forskningsgenererte intervjuer som datainnsamlingsmetode, betyr det ikke bare at hun river grunnen unna store deler av den empiriske *sosiologiske* forskningen, men også under store deler av de akademiske disipliner som

hun uttrykker større respekt for – nemlig statsvitenskap og økonomi. Hvilke metoder for innsamling av data er det rent konkret Margareta Bertilsson mener samfunnsforskerne bør begrense seg til, og hvordan skal vi best mulig gardere oss mot fusk og uetterrettelighet hos den som samler inn disse dataene, enten hun er forsker eller ikke? Eller er det ikke noe problem om det fuskes med data i samfunnsvitenskapen?

Margareta Bertilsson diskuterer den kvalitative metodens ”rationalitetsanspråk” på en måte som jeg overhodet ikke begriper, og jeg ville se det som ønskelig om hun kunne gi meg et *konkret* eksempel på kvalitativ sosiologisk forskning som er ”ikke-rationalistisk”. Jeg finner heller ikke diskusjonen om den kvalitative metoden er de-konstruktivistisk særlig klargjørende eller fruktbar. Igjen ønsker jeg konkrete eksempel fra kvalitativ forskning. Betyr f.eks. Margareta Bertilssons standpunkter her at hun tar avstand fra fruktbarheten av den forskningen som går under betegnelsen ”labelling-theory”, og hva med den forskningen som ”dekonstruerer” offisielle kategorier for avvik som f.eks. kriminalitet?

Så til slutt til diskusjonen om den kvalitative metoden ”har någon slags affinitet (valfrändskap) med et kvinnligt förhållningssätt till tingens ordning” (s. 28). Det er en spørsmålsstilling Margareta Bertilsson gjør seg ferdig med på en halv side, og uten at det på noen måte blir klart hva eller hvem hun argumenterer mot, eller på hvilket nivå det er hun søker å besvare dette spørsmålet. Men i sin sammenfatning antyder hun at kvinnenens inntog i sosiologien kan komme til å skje på ”bekostnad av ämnets rationalitets- og komplexitetsanspråk”, og dette knytter hun til at ”en okritisk kultivering av kvalitativ metod som den enda ”riktiga” risikerar at utarma disciplinen sociologi till studier i privat omsorg” (s. 30). Dette er kraftige insinuasjoner om hva spesielt feministiske forskere er i ferd med å gjøre med vårt fag, og det gies ikke noe empirisk belegg for disse påstandene. Det burde en forvente av en professor i sosiologi, selv om spesialiteten er sosiologisk *teori*. Arthur Stinchcombe beklaget i en kommentar i *Acta Sociologica* for noen år siden (Stinchcombe 1984) at metode og teori er blitt de subspesialiteter som har høyest prestisje i faget vårt, og at de empiriske subspesialiteter som har lavest prestisje, ”are those in which people come to us in raw form, without having been culturally processed, so as the substantive study of the family, or of criminals and crime, or what not (s. 54). Prestisjehierarkiet mente Stinchcombe er uheldig fordi det fører til at vi ikke blir god nok til det som er hensikten med metodologi og teori i sosiologien, nemlig ”to understand social behavior like that of families or criminals

(ibid). Margareta Bertilssons artikkel bekrefter at Stinchcombes kritikk av prestisjehierarkiet i vårt fag fortsatt har gyldighet, i den forstand at en spesialist i sosiologisk teori kan tillate seg å kritisere empirisk sosiologisk forskning uten å vise noen respekt for de konkrete krav og utfordringer som slik forskning innebærer.

KARI WÆRNESS
Sosiologisk Institutt
Universitetet i Bergen

REFERANSE

Stinchcombe, Arthur, 1984 "The Origins of Sociology as a Discipline" i *Acta Sociologica*, vol 27, no. 1.